צרם אוזן בבכור קנסו בנו אחריו משום דאיסורא דאורייתא, ואם תמצי לומר מכר עבדו לעובד כוכבים ומת קנסו בנו אחריו משום דכל יומא מפקע ליה ממצות, הכא מאי: גברא קניס רבנן והא ליתיה או דלמא ממונא קניס רבנן והא איתיה? א"ל תניתוה *שדה שנתקוצה בשביעית תזרע למוצאי שביעית, נטייבה או נדיירה לא תזרע למוצאי שביעית. ואמר ר' יוסי בר חנינא *נקטינן הטיבה ומת, בנו זורעה אלמא לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן ה"נ לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן. אמר אביי *נקטינן טימא טהרותיו ומת לא קנסו בנו אחריו מאי טעמא *היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק: לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן:

מתני' אין לוקחין בתים עבדים ובהמה אלא לצורך המועד או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל:

גמ' בעא מיניה רבא מרב נחמן שכר פעולה שאין לו מה יאכל מהו? א"ל תנינא או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל לאתויי מאי לאו לאתויי שכר פעולה, א"ל לא, פרושי קא מפרש. איתיביה אביי *אין כותבין שטרי חוב במועד ואם אינו מאמינו (א) או (ב)שאין לו מה יאכל ה"ז יכתוב שאין לו מה יאכל לאתויי מאי לאו לאתויי שכר פעולה, שמע מינה, מותיב רב ששת *וחכ"א *שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות החייטין והספרין והכובסין: *החייטין שכן *הדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד הספרין והכובסין שכן (א)הבאין ממדינת הים (ב)והיוצא מבית האסורין מותרין לספר ולכבס בחולו של מועד ואי ס"ד *שכר פעולה שאין לו מה יאכל שרי כל מלאכות נמי לישתרו דהא איכא שכר פעולה שאין לו מה יאכל? מתקיף לה רב פפא אלא מעתה בנין לישתרי שכן *כותל הגוהה לרה"ר סותרו ובונהו כדרכו מפני הסכנה. מתקיף לה רבינא אלא מעתה לבלר לישתרי שכן כותבין *קידושי נשים גיטין ושוברין, אלא אמר רב אשי מועד אארבעה עשר קא רמית? מועד משום טירחא הוא ובמקום פסידא שרו רבנן ארבעה עשר משום צורך יום טוב הוא מידי דצורך יו"ט שרו רבנן מידי דלאו צורך יום טוב לא שרו רבנן:

מתני' אין מפנין מבית לבית אבל מפנה הוא לחצרו, אין מביאין כלים מבית האומן אם חושש להם מפנן לחצר אחרת:

גמ' והאמרת רישא אין מפנין כלל! אמר אביי סיפא אתאן לבית שבחצר: ואין מביאין כלים מבית האומן: *אמר רב פפא בדיק לן רבא תנן אין מביאין כלים מבית האומן ורמינהו מוליכין ומביאין כלים מבית האומן ואע"פ שאינן לצורך המועד ושנינן ליה כאן בארבעה עשר כאן בחולו של מועד איבעית אימא הא והא בחולו של מועד כאן במאמינו כאן בשאינו מאמינו והתניא

נרס אוזן בבכור· חתך מאזנו מעט כדי שיהא בעל מום ויהא מותר לו ואסור לעשות כן משום "מום לא יהיה בו" (ויקרא כב) כלומר לא תטיל בו מום ואם הטיל בו מום קנסוהו רבנן דלא יהנה ממנו ואם מת אין בניו נהנין ממנו: **משום דאיסורא דאורייתא הוא**· אבל האי דכוון מלאכתו במועד דלאו איסורא דאורייתא הוא דהא בלא מתכוין מותר לגמרי: **מכר עבדו לעובד כוכבים**. קנסוהו רבנן וילא לחירות דאי ברח מן העובד כוכבים אין ישראל יכול לכופו לעבודתו ואם מת אין בניו יכולין לכופו: **דכל יומא מפקע ליה ממלות.** דכל זמן שהוא ברשות העובד כוכבים אינו עוסק במלות: **גברא**· דנתכוון לעשות מלאכה קנסו רבנן שלא ליהנות ממנה: **ממונא קנסוה רבנן**· ואפילו בניו אין יכולין ליהנות ממנה: **שנתקוצה**· ניטלו ממנה קוצים שבה: **נטייבה**· נזבלה שהוליך הזבל בעגלות ומשאות: **נדיירה**· על ידי דיר בהמה (ב) לזבלה עבודת קרקע היא (כזדבלה) כל הני מדרבנן נינהו ואעפ"כ קנסו דלא תזרע למוצאי שביעית: **טימא טהרותיו**· של חבירו קנסו דחייב לפרעו: **היזק שאינו ניכר הוא**· דהא בעיניה הוא: **שכר פעולה שאין לו מה יאכל**· שאין לו לפועל מה יאכל: **מהו**· שיתן לו מלאכה ולשוכרו כדי שיהא לו מה לאכול: **לאתויי מאי**· אי למוכר הא תני ליה לצורך (ג) (המועד) אלא לאתויי שכר פעולה שאין לו מה יאכל דמותר: **פרושי קא מפרש**· לצורך (ד) (המועד) כיצד כגון שאין לו למוכר מה יאכל ולעולם לא תיפשוט מינה לשכר פעולה: **ואם אינו מאמינו**· מלוה ללוה: **שאין לו מה יאכל לאתויי מאי**· אם משום לוה הא קאמר אם אינו מאמינו מותר והכא לא מצי לתרולי פרושי קא מפרש דהכי מיתרמי מילתא דאם אינו מאמינו שאין לו מה יאכל לאו מילתא היא דהא מותר בלאו הכי: **לאו לאתויי שכר פעולה**· שאין לו לסופר מה יאכל שרי בחולו של מועד: **כל מלאכה נמי תשתרי**· בערב הפסח דהא איפשרי שכר פעולה בחולו של מועד אלא תיפשוט מיניה דשכר פעולה שאין לו מה יאכל אסור בחולו של מועד: **מתקיף לה רב פפא**· אדרב ששת פריך מדפריך מהאי דתנן שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים כו' אלמא סבר כל מלאכה שרשאי אתה לעשות בחולו של מועד עושין אותה בערב הפסח: **א"כ בנין ליפשרי**· בערב הפסח דהא כותל הגוהה לרה"ר מותר לבנותו בחולו של מועד: **מתקיף לה רבינא**· סבר נמי כרב פפא: ה"ג אלא אמר רב אשי: **משום צורך י"ט**· שרי כגון הני ג' אומניות ותו לא, והוא הדין אם אין לו מה יאכל דאין צורך י"ט גדול מזה: **מתני' אבל מפנה הוא לחצרו**· והא משמע ליה עכשיו שמבית מבית שבחצר אחרת לחצרו: **אם חושש**. שמא יגנבו: **גמ' והא אמרת רישא אין מפנין**· מבית לבית: **סיפא אתאן לבית שבחצר**· והכי קתני מפנה הוא מבית שבחצרו לחצרו: **בדיק לן**· אי ידעינן לתרולי: **בי"ד**· מוליכין ומביאין כלים: **בחולו של מועד**· אין מביאין: **כאן במאמינו**· לאומן אין מביאין דשלא לצורכהו: **אין מאמינו**· מביאין: והתניא

נטייבה או נדיירה· פי' בקונטרס היינו מלאכה שבקרקע מדרבנן אבל נטלו קוצים אין זו עבודת קרקע ובגיטין (ד' מד: ושם) פירש בקונטרס דבקוצה מלאכה דרבנן ונ"ל דאיירי בקוצים תלושים דמחוברים כל דהו הוי דאורייתא דאמרינן בשבת (ד' קג.) התולש עולשין והמזרד זרדין אם ליפות את הקרקע כל שהוא ואע"פ שאין מכוין ליפות דקאמר התם דפטור גבי שבת כגון בארעא דחבריה אבל גבי שביעית לא בעינן מלאכת מחשבת: **נטייבה**· פי' בקונטרס זבל בהמות ובפי' ר"ח חורש בה חרישה יתירה ובירושלמי מפרש כן ומ"מ אין נראה שתהא מן התורה וקשה היכי מוכח מיניה בבכורות (ד' לד:) בעיא דנרס אוזן בבכור דהוי דאורייתא ומוכר עבדו כמו בפ' השולח (גיטין מד:) הא גבי עבד דכ"ע (ה) דפקע ממלות חמיר טפי ואומר ר"ת דבשביעית נחמיר כדאמר בקדושין פ"ק (ד' כ.) כמה קשה אבקה של שביעית משום הכי יש לפשוט כל הני א"כ ראוי להחמיר טפי (ו) מבשום מקום משום דהיו מזלזלין בה כדאמר (*בסוף) הניזקין (דף נד.) שהיו חשודין על השביעית לכך מייתי שפיר מינה:

אין לוקחין בתים עבדים כו' אלא לצורך המועד· פי' הר"ר יוסף הוא הדין בשאר דברים לריך לצורך המועד דהא אסור למכור פירות אלא לצורך המועד אלא רבותא קמ"ל דאפי' הני דהוין בפרהסיא שרי לצורך המועד ולריך עיון אי לריך (ז) הני לינעל כמו בההיא דפירות כסות וכלים (לקמן ע"ב) וההיא דלעיל (דף יב:) מכנים פירות מלריך בגמ' לינעל אע"פ שאינו במשנה:

אין מפנין מבית לבית· בירושלמי מתיר מבית אחר לביתו שערב לאדם לדור בשלו:

בשביל

רבינו חננאל

ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד וכולן שכוונו מלאכתן במועד יאבדו. בעי ר' ירמיה הרי הצורם אוזן בבכור קנסו בנו אחריו משום דההוא איסורא דאורייתא הוא וכן המוכר עבדו לעכו"ם משום דכל יומא מפקע ליה ממצות מכוין מלאכתו במועד קנסו בנו אחריו או לא. ופשטנא א"ר יוסי ב"ר חנינא נקטינן הטיבה ומת זורעה בנו אחריו אלמא לדידיה קנסו. לבריה לא קנסו רבנן: (פיסקא) [מתני'] אין לוקחין בתים ועבדים*) ואבנים אלא לצורך [המועד] או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל בעי רבא שכר פעולה מאי פירוש שאין לו לפועל מה יאכל במועד כגון הסופר שאין לו אלא שכר שכר המקנה. וכן כיוצא בו הפועלים מהו שיתירו לו למכור ולקנות כדי שיקחו אלו שכרם. ופשטנא דאפילו לשכר פעולה שרי. ומותיב רב ששת ג' אומניות עושין מלאכתן בערבי פסחים עד חצות החייטין כו'. ואי ס"ד דכל מי שאין לו מה יאכל שרינן לשכרפעולה כל אומניות לישתרי דהא מי שאין לו מה יאכל וצריך שכר פעולה שרי ורב פפא מתקיף הכי כל בנין לישתרי דהא כותל הגוהה לרה"ר סותרו ובונהו כדרכו מפני הסכנה. ורבינא מתקיף כל לבלר לישתרי דהא כותבין גיטי נשים כו'. ופריק רב אשי י"ד אדמועד קרמית מועד משום טירחא ולא טירחא הוא במקום פסידא שרו רבנן. י"ד משום י"ט הוא מידי דהוי צורך יו"ט שרי ליה רבנן דלא צורך י"ט לא שרו ליה רבנן: ירושלמי א"ר יוסי א"ר אבין קרנא ואגרא קרן **) או ידע דמובן ופחת מן קרנא יובין ואי לא לא יובון ר' חנניא חברין דרבנן אמר פרקמטיא ניגבת מנכסי יתומים קטנים הוין בעי למימר בשיש עדים יודעין הא אין עדים יודעין נעשית כפקדון כך אנו אומרים פקדון לא ניתנה לנבות מנכסי יתומין קטנים מה בינה למלוה מלוה להוצאה ניתנה. וזו לא ניתנה להוצאה. א"ר אבא בר ממל אילו היה מי שימנה עמי הייתי מתיר המלאכה. כלום אסרו המלאכה בחולו של מועד אלא שיהו אוכלין ושותין ויגיעם בתורה. והאידנא אוכלין ושותין ופוחזין. ריב"ל שאל לרשב"ל. מהו ליקח בתים מן העכו"ם בשבת א"ל תני בשבת מותר כיצד עושה מראה לו כיסין של דינרים והעכו"ם חותם ומעלה בערכאין וכן מצינו שנכבשה יריחו בשבת שנא' כה תעשה ששת ימים וכתיב וביום השביעי תסובו את העיר ז' פעמים וכתיב עד רדתה אפי' בשבת: (פיסקא) [מתני'] אין מפנין מבית לבית אבל מפנה הוא בבית שבחצירו: ירושלמי אין מפנין לא מדירה נאה לדירה נאה ולא מדירה נאה לדירה כעורה ובתוך שלו אפילו מדירה נאה של חבירו לדירה כעורה שלו מפנין מפני ששמחה היא לו להיות דר בתוך שלו אין מפנין מת ולא עצמות מקבר לקבר ממכובד למכובד ולא מבזוי לבזוי. ואצ"ל ממכובד לבזוי ובתוך שלו אפילו ממכובד לבזוי ערב לאדם בשעה שהוא נינח אצל אבותיו: (פיסקא) [מתני'] אין מביאין כלים מבית האומן אם חשש להן מפנן לחצר אחרת ומקשינן והתנינן מוליכין ומביאין מבית האומן ופרקי' הא בי"ד מתני' דהכא בחולו של מועד.

עין משפט
נר מצוה

לד א מיי' פ"א מהל' שמיטה ויובל הל' יד סמג לאוין רסז:
לה ב ג מיי' שם הל' יג:
לו ד ה מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הל' א ב ג סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שפה סעיף א:
לז ו מיי' פ"ז מהלכות י"ט הלכה כב טוש"ע א"ח סי' תקלט סעיף יב:
לח ז מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סי' תקמה סעיף ו:
לט ח מיי' שם טוש"ע שם סי' תקמב סעיף ב:
מ ט מיי' שם פ"ח הלכה יט טוש"ע שם סי' תסח סעיף ה:
מא י כ מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סי' תקלה סעיף א:
מב ל מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סי' תסח סעיף י:

מסורת הש"ס

שביעית פ"ד מ"ב
גיטין מד:
בכורות לד:
[עי' פרש"י עירובין ה. בד"ה והאמר ר"ן]
גיטין מד:
בכורות לד:
[גיטין נג. וש"נ]
לקמן יח:
פסחים נה.
[תוספתא שם פ"ג]
[פסחים נה:]
[לעיל ז. ע"ש]
[לקמן יח:]
[פסחים נה:]

* עי' שיטה לשרי"מ המובא בהוצאת ש"ס טל-מן

* עי' שיטה לשרי"מ שמסביר הבדל שבין מוכר לשכר פעולה

* עי' חידושי הריטב"א להסבר גמ' זו עד המשנה

נושא
האם מותר להפסיק פועל שאין לו מה לאכול לעשות מלאכות בחול המועד כדי שיהיה לו מה לאכול

הבלגה-שבן... שהם דברים המותרים לעשות בחול המועד

הבדלת מלאכות שאי אפשר לעשות בחול המועד צריכים להתירם גם בערב פסח (משום מלאכת דמה שמותר בחול המועד מותר בערב פסח) ומקשים על לעשות דלא עדיין שיהא מותרים בערב פסח חוץ מג' אומנות

נושא
הבדלת דברים מבית לבית

---

*) רבינו היה גורס במשנה ואבנים וכ"ה הגי' במשנה שבירושלמי וכ"ה גי' הרי"ף והרא"ש ז"ל ועי' בירושלמי דמפרש איזה צורך המועד שייך באבנים ע"ש. **) לפנינו הגי' בירושלמי אין ידע דלא מזבן והוא פחת מן קרנא וכו' וע"ש במפרש.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואם אינו מאמינו או סיבת או מוקף וכ"ב מפרש"י משמע דלא גרס או: (ב) רש"י ד"ה נידיירה ע"י דיר בהמה כיזדבלה עבודת קרקע: (ג) ד"ה לאתויי כו' הא תנא ליה לצורך המוכר אלא לאתויי: (ד) ד"ה פרושי קא מפרש לצורך המוכר כיצד כגון: (ה) תוספות ד"ה נטייבה פי' כו' גבי עבד דכולי עלמא דמפקע ליה ממלות חמיר טפי: (ו) בא"ד ראוי להחמיר טפי בשביעית מבשום מקום: (ז) ד"ה אין לוקחין כו' וצ"ע אי צריך בהני לינעל כו' וההיא דלעיל גבי מכנים: